Az Akadémiai Könyvtár otthonai

A Trattner-Károlyi-ház (Budapest, V. kerület, Petőfi Sándor u. 3.)

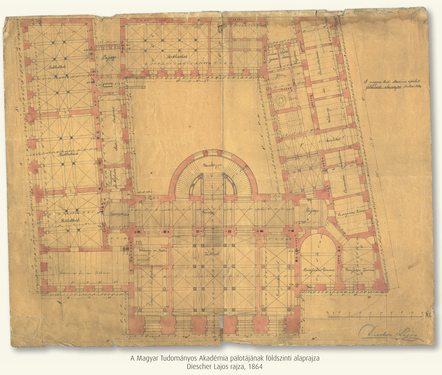
Teleki József, az MTA elnöke csak 1851-ben szánta rá magát, hogy mint az alapító Teleki család feje könyvtárnokot nevezzen ki a Könyvtár élére. Hunfalvy Pál nyelvész akadémikusra esett a választása. Hunfalvy 1861-ben kiváló munkatársakat vett maga mellé: a szintén nyelvész Budenz Józsefet alkönyvtárnoknak és Römer Flóris régészt érem- és kézirattári őrnek. Velük készítette elő a Könyvtár költözését az MTA palotájába, valamint az új könyvtári szakrend kialakítását. Ekkor döntöttek arról, hogy az addig külön szakrendben felállított két könyvtári részt egyesítik, és ehhez megkapták a Teleki család hozzájárulását is.

1865 márciusában nagy sietséggel tíz nap alatt átköltöztették a mintegy 75 000 kötetnyi könyvtári állományt az új épületbe. A Könyvtár a Duna-parti oldalon a földszinten kapott helyet. A délnyugati részen volt az olvasóterem, tőle északra a raktárhelyiségeket alakították ki. Bár újra és újra előfordultak raktározási problémák az egyre gyarapodó állomány elhelyezése miatt, ezeket épületen belül, majd külső raktárak igénybe vételével oldották meg, és az Akadémiai Könyvtár a következő 123 évben ugyanezen a helyen maradt.

A Magyar Tudományos Akadémia Pesten, 1865 után
Slowikowski Ádám litográfiája

A második világháború idején 1943-tól kezdve óvintézkedések sorát tették meg a könyvtári állomány értékesebb részének biztonságba helyezése érdekében. Az óvintézkedésekre nagyon is szükség volt, hiszen a palotát a januári bombázások idején 27 találat érte, a nagy raktárterem belövést kapott, és az épületbe bekvártélyozott szovjet katonaság pusztításai csak tetézték az egyébként is hatalmas károkat. Hosszú időt vett igénybe a helyreállítás. Az elrejtett értékek szerencsére hiánytalanul visszakerültek a Könyvtárba.

A Magyar Tudományos Akadémia palotájának földszinti alaprajza
Diescher Lajos rajza, 1864

A háború után az MTA Könyvtára a szocialista tudomány szolgálatában működött, erősen megnőtt a könyvtári állomány, és az olvasótermek befogadóképessége sem bizonyult elégnek. Már az 1950-es években folyt a gondolkodás a Könyvtár új elhelyezéséről, az 1960-as években pedig megterveztek egy új, kilencszintes könyvtárépületet, amely a Roosevelt tér (ma Széchenyi István tér) túlsó oldalán állt volna. Az 1960-as évek végén fellépő költségvetési nehézségek miatt végül lemondtak az építkezésről.

Az MTA Könyvtár és Információs Központ épülete napjainkban (Budapest, V. kerület, Arany János u. 1.)

A helyhiányból fakadó gondok továbbra is fennálltak, végül 1978-ban döntés született arról, hogy az MTA egykori Arany János utcai bérházát átépítik a Könyvtár számára. Az építési munkálatok 1984 szeptemberében kezdődtek el, az ünnepélyes átadót 1988. november 3-án tartották meg. A pinceszinteken, a földszinten és a magasföldszinten kapott helyet a raktár, amely 18 000 polcfolyóméterével körülbelül 800 000 könyv tárolására alkalmas. A földszinti előcsarnokban 250 fős ruhatárat, portásfülkét, büfét és egy előadótermet alakítottak ki. A 146 fős olvasóterem az első emeleten az Akadémia utcától a Széchenyi rakpartig egy teret alkot. Ebben a térben helyezték el szabadpolcos rendszerben a 15 000 kötetes kézikönyvtárat és 2500 féle folyóiratot. A két egyedi bútorzatú különgyűjtemény (Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye, Keleti Gyűjtemény) a Székház épületében maradt. Az Akadémiai Levéltár 1990-ben költözött ide. Részleges felújításokkal ma is ebben a környezetben működik az intézmény, új nevén az MTA Könyvtár és Információs Központ.